НЕЗАЛЕЖНАЯ ГАЗЕТА ШУМІЛІНШЧЫНЫ

СЬВІТАНАК

Беларусь, твой народ дачакаецца Залацістага, яснага дня! М. Багдановіч.

№1 (237) СТУДЗЕНЬ 2018 ГОД

СЭРВІС

ДЗЕ МАГЧЫМА ПААБЕДАЦЬ У ШУМІЛІНЕ?

Пытанне, дзе паабедаць у Шуміліне, асабліва калі гэта датычыцца самага цэнтра нашага кампактнага горпасёлка, дастаткова актуальнае. Насамрэч кропак грамадскага харчавання тут заўсёды былі лічаныя адзінкі.

Калі спытаць першага сустрэчнага шумілінца аб тым, дзе можна ў абед што небудзь смачнае з'есці, ён толькі ўсміхнецца і адкажа: "Дома!". Як вядома, у нашага тутэйшага люду лічыцца, што хатні абед – не толькі самы смачны, але самы і танны.

Відавочна, што невялікая частка людзей, якія працуюць у райцэнтры, маюць магчымасць падчас абеду забегчы падсілкавацца да хаты. Нямала і такіх, што вырашаюць праблему традыцыйным дзедаўскім спосабам – перабіваюцца "зсабойкамі" або "тэрмаскамі" ці, як яшчэ называюць, "перакусамі". Пры ўсім тым, калі ў працуючых на рабоце абсталяваны адносна камфортныя ўмовы прыёму ежы з халадзільнікам, мікрахвалёўкай, электрачайнікам і іншымі выгодамі цывілізацыі.

Аднак, нягледзячы на агульны заняпад і закрыццё пунктаў грамадскага харчавання, пара-тройка харчовых кропак у Шуміліне яшчэ захавалася.

Перш чым пачаць размову пра месцы грамадскага харчавання, давялося правесці невялічкае журналісцкае даследаванне. Супрацоўнікі рэдакцыі партала абедалі то ў адной, то ў другой кропцы грамадскага харчавання нашага горпасёлка – а затым прааналізавалі і параўналі меню, кошт і смак усіх абедаў.

Першым аб'ектам, куды наведаўся наш карэспандэнт, стала сталоўка Шумілінскага райпо па вуліцы Дубасарскага 9 (гэтак званы мікрараён Брыкет). Гэтаму аб'екту ні многа, ні мала – але ўжо 50 гадоў. Варта дадаць, што сталоўка знаходзіцца у даволі аддаленым месцы ад цэнтра і дабірацца туды нязручна. Аднак наведвальнікі яе чамусьці знаходзяць, у абедзенны час туды пад'язджаюць аўтамабілі.

Калі хтосьці настальгіруе па "сэрвісу савецкіх часоў", дык гэта самае тое, што ён і знойдзе тут. Затое самыя нізкія цэны, а для аматараў выпіць можна заказаць і хадавы алкаголь. Вось гэты няхітры абед на дваіх , які складаўся з просценькага супчыка, бульбяного пюре са свінымі катлеткамі, салата з капусты і морквы, двух кавалкаў белага хлеба і кампоту каштаваў крыху болей пяці рублёў. Прыкладна выходзіць па два з паловай рублі на аднаго наведвальніка – гэта нядорага. Тут за дзень на абед збіраюцца каля 30-40 чалавек, у асноўным прыкамандзіраваныя рабочыя, служачыя, госці райцэнтра. У сталоўцы працуюць усяго тры жанчыны, заробкі ў якіх, мякка кажучы, сціплыя. Аднак, як кажуць зараз – дзякуй богу, што хаця б такая праца ёсць.

Яшчэ адзін з самых папулярных пунктаў грамадскага харчавання ў Шуміліне – кафэ "Метан", што месціцца па вуліцы Юбілейнай 28, належыць арганізацыі УП "Віцебскаблгаз". Харчовая кропка ў сістэме прыдарожнага сервісу працуе 17 гадоў, у сярэднім за дзень тут абедаюць каля 50 чалавек – загружанасць у будні дні болей ажыўленая, чым у "брыкетскай" сталовай. І гэта невыпадкова, бо месца бойкае – каля трасы Віцебск-Полацк. У гэтым кафэ сэрвіс намнога больш камфортны, чым у "рабочай" сталоўцы, сучасны , інтэрьер , утульная зала на 16 пасадачных месцаў, дзе можна заказаць стравы беларускай і еўрапейскай кухні, вялікі выбар напіткаў, у тым ліку і алкагольных. Прыкладна каля паловы наведальнікаў – гэта мясцовыя жыхары, а на стаянцы аўтатранспарту можна пабачыць вялікагрузных аўтамабілі – гэта спыняюцца на абед вадзіцелі-дальнабойшчыкі. Персанал кафэ складаецца з сямі работнікаў, заробкі дастойныя. Найчасцей самыя папулярныя стравы – гэта комплексные абеды. Калі вырашылі яго пакаштваць – тады рыхтуйце пяць рублёў. Суп, катлеты з бульбяным пюрэ, салат і кампот каштуюць удвая даражэй, чым у райпоўскай сталовай.

Аднак і ў "Метане" цэны на сённяшні дзень яшчэ пакуль што дэмакратычныя. У сярэднім пад'есці тут можна ў межах 10-ці рублёў.

У выхадныя дні кафэ амаль ніколі не пустуе – абслугоўванне па калектыўныя заказах. Кліенты па папярэдняй замове збіраюцца на святкаванне юбілеяў, карпаратывы, танцавальна-музыкальныя вечарынкі, банкеты і інш.

Падсумоўваючы ўбачанае, варта адзначыць, што паабедаць у спакоўнай абстаноўцы ці падсілкавацца або проста выпіць кавы з булачкай у Шуміліне ўсё ж такі такая магчымасць яшчэ існуе. Аднак шкада толькі, што абедаць даводзіцца дзесьці на задворках. А ў самым цэнтры горпасёлка што рабіць галоднаму? Каля вакзалаў, банкаў і магазінаў харчовыя кропкі пазачыняліся, і арганізатары грамадскага харчавання заняць гэту нішу яўна не спяшаюцца. Уявіце сабе сітуацыю, што ў гэтым выпадку можна параіць заезджаму чалавеку, калі ён цікавіцца ў вас, дзе ў вашым горадзе можна паабедаць? Акрамя прыдарожнага сервісу, пахваліцца няма чым.

Праўда і тое, што ў апошні час сярод шумілінцаў і гасцей жадаючых паабедаць смачна і карысна для здароўя і так няшмат. Бадай што логіка сучасных спажыўцоў за апошнія 10 гадоў змянілася і патрабуюцца новыя падыходы. Да таго ж многае залежыць ад таго, якое месца ў жыцці чалавека займае сравааванне, ці хвалюе яго асабістае здароўе.

Алесь Шумскі

НАШ САЙТ

TOP-10 САМЫХ ПАПУЛЯРНЫХ НАВІН

Прадстаўляем вашай увазе TOP 10 навінаў сайта, якія сабралі найбольшую колькасць праглядаў.

Усяго за 2017 на сайце было размешчана 875 нататак пра падзеі ў Шуміліне, аб сацыяльна-эканамічным развіцці Шумілінскага раёна і грамадска-палітычным жыцці нашай краіны. Гэта на 382 нататкі больш, чым у 2016 годзе. Адбылося гэта дзякуючы актыўнай працы ў сацыяльных сетках. Прынамсі, менавіта гэта праца прынесла больш стабільную дзейнасць рэсурса і значны плён. І таму мы друкуем інфармацыю аб ТОП-10 самых папулярных навінаў мінулага года па выбару нашых чытачоў.

Зараз найбольш папулярныя публікацыі 2017 года сёння выглядаюць наступным чынам.

На дзесятым месцы з колькасцю праглядаў 742 размешчаны артыкул аб конкурсе прыгажосці: «„Краса Шуміліна-2017" ўпрыгожыла галаву каронай».

Дзевятае месца з колькасцю праглядаў 764 займае артыкул аб карных мерах да удзельнікаў пратэстаў: «Изолятор временного содержания. В каких условиях содержат власти участников протеста, приговоренных к 10-15 суткам ареста?».

Восьмае месца с колькасцю праглядаў 778 артыкул: "В Никитихе на шоссе Витебск-Полоцк переночует уникальный автопоезд, везущий многотонное оборудование для Белорусской АЭС".

Сёмае месца — 811 праглядаў: «Новая «Славянка» уже скоро: "Фестиваль народный, и любой зритель должен иметь возможность приобрести билет«.

Шостае месца — 869 праглядаў: «Подробнее про страшное ДТП и выжившую девушку: водитель обгонял скорую помощь».

Пятае месца — 937 праглядаў: "Злоумышленник ограбил банк в Шумилино одним телефонным звонком«.

Чацвёртае месца — 996 праглядаў: «Психотерапевт: Самоубийц в Беларуси больше, чем жертв пожаров и ДТП вместе».

Трэцяе месца — 1010 праглядаў: «На Шумилинщине десантник на учениях спас жизнь сослуживцу во время опасного схождения парашютов».

Другое месца — 1079 праглядаў, артыкул аб трагедыі ў школе: "Как школьника довели в Барановичах до самоубийства. Мать обратилась к президенту, чтобы наказали виновных в самоубийстве ее сына«.

На першым месцы — 1129 праглядаў, артыкул аб прызначэнні беларускага чыноўніка: «Сегодня Александр Косинец назначен помощником руководителя Беларуси».

Алесь Шумскі

ЭКАНОМІКА РАЁНА

НОВАЯ АЎТАЗАПРАЎКА

У Шумілінскім раёне адкрылася новая АЗС «Беларуснафта»

Са святам жыхароў аграгарадка Мікіціха павіншаваў кіраўнік вобласці. «Для вас сёння сапраўды знамянальны дзень. Калі будуюцца новыя аб'екты ў невялікіх пасёлках, аграгарадках, людзі гэта бачаць і шануюць, не застаюцца абыякавымі да такіх падзей », – сказаў Мікалай Шарстнёў. Ён падкрэсліў значнасць падобных аб'ектаў як для мясцовых жыхароў, так і для органаў улады. «Гэта новыя працоўныя месцы, комплекс паслуг, развіццё прыдарожнага сэрвісу, а ў выніку – павышэнне дабрабыту нашага насельніцтва», – падкрэсліў старшыня аблвыканкама. Па словах дырэктара РУП «Беларуснафта-Витебскоблнефтепродукт» Аляксандра Капшуля, аўтазаправачная станцыя, выкананая ў новым фармаце, з'явілася ў самыя кароткія тэрміны. «Яна будзе запатрабаваная і стане галоўным нумарам на турыстычнай карце Шумілінскага раёна», – упэўнены кіраўнік.

На працягу шасці месяцаў за кошт уласных сродкаў прадпрыемства узведзены сучасны комплекс. Дзякуючы яго адкрыццю ў Шумілінскім раёне створана 12 новых працоўных месцаў. Для забеспячэння шматфункцыянальнасці і максімальнага камфорту кліентаў у новым аб'екце «Беларуснафта» аб'ядналы сучасныя тэхналогіі, перадавы вопыт і фірмовы стыль кампаніі.

Аўтазаправачная станцыя аснашчана сучасным тэхналагічным абсталяваннем. Тры мульціблокі адначасова здольныя абслужыць шэсць аўтамабіляў. Пры гэтым на АЗС рэалізуецца толькі беларускае адпаведнае ўсім стандартам паліва. Максімальная прапускная здольнасць станцыі па водпуску нафтапрадуктаў складае 250 заправак у суткі. Спектр паслуг, што на АЗС паслуг ўключае усё неабходнае для поўнага задавальнення патрэбаў аўтамабілістаў: пыласос, пост падпампоўкі шын, прылада для вытрасанне кілімкоў, гасцёўня паркоўка для легкавых аўтамабіляў (5 шт.), У тым ліку з месцам для транспарту асоб з абмежаванымі фізічнымі магчымасцямі, гасцёўня паркоўка для аўтобусаў (2 шт.), стаянка вялікагрузных аўтамабіляў (5 шт.).

У прасторным гандлёвай зале прадстаўлены розныя віды спадарожных тавараў, неабходных не толькі для камфортнага падарожжа, але і для сталага выкарыстання ў побыце. Падсілкавацца і выпіць смачную каву можна ў кафетэрыі.

«Беларуснафта» – гэта найбуйнейшая сетка аўтазаправачных станцый Беларусі. На 1 студзеня 2017 года ў складзе прадпрыемства функцыянавала 70 АЗС.

belta.by

Пераклад з расейскай рэдактара

СЕМІНАР

У ЦЭНТРЫ СПОРТУ І ЗДАРОЎЯ

Як зрабіць Віцебшчыну прывабнай для турыстаў? У чым эфект аптымізацыі ўстаноў адукацыі? Якія магчымасці ёсць у райцэнтрах для заняткі спортам і для здаровага ладу жыцця? Гэтыя і многія іншыя пытанні на канкрэтных прыкладах абмяркоўваліся 4-5 студзеня ў Шумілінскім, Гарадоцкім, Глыбоцкім, Ушацкім раёнах і Наваполацку.

Там праходзіў абласны семінар "Актуальныя пытанні сацыяльна-эканамічнага развіцця Віцебскай вобласці» з удзелам старшыні аблвыканкама Мікалая Шарстнёва, старшыні аблсавета дэпутатаў Уладзіміра Цярэнцьева, кіраўнікоў райвыканкамаў і Саветаў дэпутатаў Віцебшчыны.

Шуміліна - невялікі населены пункт, але дзякуючы намаганням жыхароў і ўладаў ён ператвраыўся ў цэнтр спорту і здароўя.

У гарпасёлку адразу чатыры спартыўных аб'екта: дзіцяча-юнацкая школа алімпійскага рэзерву па спартыўных адзінаборствах і валейболе, фізкультурна-аздараўленчы цэнтр з невялікім басейнам і трэнажорнай залай, стадыён і нядаўна рэканструяваны спартзалу.

– У Шумілінскім раёне штогод праводзіцца 89 спаборніцтваў, спортам займаюцца многія нашы жыхары, – распавёў старшыня райвыканкама Аляксандр Снараў. – Большасць работ па рэканструкцыі спартыўных збудаванняў ажыццяўлялі усёй грамадою, на суботніках, дзякуючы спонсарскім дапамогам. Аб'екты ніколі не пустуюць і запатрабаваныя дзецьмі і дарослымі.

Думка:

Уладзімір Пенін, намеснік старшыні Віцебскага аблвыканкама:

– Хацелася б паказаць усім кіраўнікам раёнаў, якім велізарным патэнцыялам валодае Віцебшчына. Для правядзення семінара выбіраліся тыпавыя рэгіёны, са сваімі поспехамі і недахопамі.

Асноўная ўвага скіравана на тое, як можна ўласнымі сіламі развівацца, зарабляць, прыцягваць турыстаў і спонсараў. Наша задача – наблізіць якасць жыцця ў райцэнтрах, сельскай мясцовасці да буйных гарадах. Тады людзі там будуць з задавальненнем заставацца і працаваць.

Уладзімір Цярэнцьеў, старшыня Віцебскага абласнога Савета дэпутатаў:

– Кіраўніцтва раёнаў павінна дакладна разумець, што жыхарам рэгіёнаў патрэбныя спартыўныя аб'екты. І ў гэтым плане ў раёнах робіцца многае, дзесьці сваімі сіламі, дзесьці з прыцягненнем сродкаў абласнога бюджэту.

vitvesti.by
Пераклад з расейскай рэдактара

ЗАРОБКІ

У НОВЫ ГОД З ДАЎГАМІ?

У Віцебскай вобласці, у тым ліку і Шумілінскім раёне – сур'ёзная праблема: даўгі па зарплаце да Новага года змогуць закрыць не ўсе прадпрыемствы. Самыя вялікія цяжкасці зараз ў сельскагаспадарчых арганізацый.

На 1 снежня 63 гаспадаркі мелі запазычанасць амаль у 3 мільёны рублёў. Да сярэдзіны месяца сітуацыя палепшылася: у 37 арганізацыях вяскоўцы чакаюць выплат на суму 1,7 мільёна рублёў. Больш за мільён рублёў людзям не выплачана за кастрычнік, 367 тысяч за верасень, 26 тысяч – за жнівень. У некаторых даўгі вісяць яшчэ за мінулы год ...

У гэтай невясёлай статыстыцы ёсць лідэры. У Шумілінскім раёне, напрыклад, у снежні не змаглі своечасова наскрэбці на зарплату сем (!) з дзесяці сельгаспрадпрыемстваў. У адкрытым акцыянерным таварыстве «Прыдзвінскі» за жнівень з работнікамі цалкам разлічыліся толькі 13 снежня: кожнаму выдалі ў сярэднім па 100 рублёў. За верасень пакуль што прапануюць толькі натураплату. Яе можна ўзяць крупамі, мукой, мясам. Сярэдні заробак тут невысокі – 343 рубля, але, па словах дырэктара Уладзіміра Дзятлава, увайсці ў новы год без даўгоў не атрымаецца:

– У месяц на малацэ зарабляем 45 тысяч рублёў. Трацім сыходзіць у фонд сацыяльнай абароны, 13 адсоткаў – падаткі, 25 працэнтаў – спецсчет і 20 працэнтаў – паісках крэдытораў. Да святаў хочам выплаціць вераснёвую зарплату, збіраем грошы. Каб нармальна жыць, нам трэба даіць з каровы ў два разы больш і ўраджайнасць збожжавых мець 40 цэнтнераў на круг замест 19. А як гэта зрабіць, калі кадраў няма і сярэдні ўзрост тых, хто яшчэ не з'ехаў, пад 60 гадоў?

Эканоміка ў «Прыдзвінскім» стала прасядаць з тых часоў, як да прадпрыемства далучылі два стратных калгаса: гаспадарка расцягнулася на 40 кіламетраў, пры гэтым у 31 вёсцы (а ўсяго на тэрыторыі іх 41) жыве менш за дзесяць чалавек. Крывое Сяло – так называецца аграгарадок, у якім размешчана кантора, – знаходзіцца ў 30 кіламетрах ад райцэнтра, удалечыні ад бойкіх трас. Тым не менш у 2016 годзе тут у крэдыт пабудавалі новую даільную залу. У наступным годзе яшчэ і за яе працэнты трэба будзе выплачваць, а даярак не хапае.

Няма ў гаспадарцы эканаміста, агранома, галоўнага інжынера, ветурача, заатэхніка. І чарга на гэтыя вакансіі не выстраіцца, нават калі зарплату падняць і плаціць своечасова: працаздольныя людзі з'язджаюць, пяць шматдзетных сем'яў пабудавалі жыллё ў Шуміліна. У садку засталося менш за дзесяць дзетак, у пачатковай школе няма і 20. На тэрыторыі сельсавета пражывае каля 30 сем'яў, дзе хоць бы адзін з дарослых злоўжывае спіртным, за мінулы год 65 чалавек прайшлі праз грамадскі пункт аховы правапарадку. Вось з імі Дзятлаў і збіраецца даіць з каровы ў два разы больш...

І, па словах намесніка старшыні камітэта па сельскай гаспадарцы і харчаванні Віцебскага аблвыканкама Наталлі Баліцкай, у некаторых сельгаспрадпрыемствах няма і не прагладаецца крыніц фінансавання, здольных пакрыць даўгі па зарплаце. Іх лёс будуць вырашаць па выніках адыходзячага года.

Намеснік начальніка аддзела пракуратуры Віцебскай вобласці Дзмітрый Кудраўцаў: – Асноўныя прычыны пратэрмінаванай запазычанасці вядомыя: адсутнасць у арганізацый уласных сродкаў, высокая закрэдытаванасць, нізкая рэнтабельнасць і стратнасць, скарачэнне бюджэтнага фінансавання. Кантралюючыя органы гэта разумеюць, таму не ставяць перад сабой задачу штрафаваць кіраўнікоў за кожную затрымку.. Некаторыя прадпрыемствы не выкарыстоўваюць усе магчымасць заканадаўства для таго, каб скараціць дэбіторскую запазычанасць: не падаюць позвы ў эканамічны суд, нават прэтэнзій не накіроўваюць.

Аляксандр Хрыстафораў, старшыня камітэта па працы, занятасці і сацыяльнай абароне Віцебскага аблвыканкама: ¬– Па аператыўных дадзеных, на 26 сьнежня заработная плата ў галіне часткова не выплачана ў 23 арганізацыях на агульную суму 1,05 мільёна рублёў. У спісе даўжнікоў 23 сельгаспрадпрыемства (іх абавязак – 1 мільён рублёў) і 3 будаўнічыя арганізацыі. Трэба звярнуць увагу на тое, што заработная плата не выплачана часткова. Няма ні аднаго суб'екта гаспадарання, дзе яна не выплачана цалкам.

vitebskcity.info

КРЫМІНАЛ

РАБУЮЦЬ ЛЕЦІШЧЫ ПЕНСІЯНЕРАЎ

У Шумілінскім раёне двое непрацуючых мужчын абакралі лецішча пенсіянеркі. Невядомыя ўзламалі дзвярны замок дачнага доміка і вынеслі запчасткі для бензапілы.

7 снежня ў 18 гадзін у Шумілінскі РАУС звярнулася 60-ці гадовая пенсіянерка. Яна паведаміла, што ў перыяд з 27 па 28 кастрычніка неўсталяваныя зламыснікі, узламаўшы дзвярны замак, пракраліся ў яе дачны дом і здзейснілі крадзеж запчастак для бензапілы.

Нанесены ўрон ацэньваецца ў 100 рублёў. Супрацоўнікамі міліцыі папярэдне ўстаноўлена, што злачынства здзейснілі 44-гадовы і 52-гадовы непрацуючыя. Супраць мужчын узбуджана крымінальная справа па частцы 2 арт. 205 КК.

Сяржук Крупскі паводле uvd.vitebsk.gov

ЗДАРЭННІ

ЗАСТРЭЛІЎ ДЗІКА І СХАВАЎ МЯСА

Кроў на снезе і парэшткі незаконна здабытага дзіка знайшлі ў лесе каля вёскі Сенькава Шумілінскага раёна дзяржінспектары Гарадоцкай МРІ.

Побач былі відаць сляды ад пратэктараў трактара, па іх рэйдавая група прыехала якраз да дома парушальніка. Транспартны сродак знаходзіўся ў двары, у кузаве таксама меліся сляды крыві.

Агледзеўшы падворак, інспектары вызначылі месца раздзелкі тушы. 48-гадовы мужчына, які пражывае ў доме, пад грузам доказаў прызнаў, што на мяжы Віцебскага і Шумілінскага раёнаў падстрэліў дзіка, шкуру выкінуў недалёка ад вёскі, мяса прывёз дадому і схаваў у склепе. Акрамя таго, мужчына выдаў нелегальнае ружжо, якое захоўваў у схованцы на верандзе.

Паколькі дзік падлягае адстрэлу ў сувязі з прафілактыкай чумы свіней, на яго законнай здабычы паляўнічыя сёння могуць нават зарабіць – па 2 базавыя велічыні (46 рублёў) за кожную адстраляліся асобіну. Але забіраць тушу жывёльнага нельга – яна падлягае ўтылізацыі. За незаконную здабычу дзіка прадугледжана крымінальная адказнасць.

Ян Вайтовіч

ЗАГАРЭЎСЯ ТРАКТАР

Узгаранне трактара, які належаў «Шумілінскаму райаграсервісу», адбылося па вуліцы Цэнтральнай.

8 студзеня ў 16-24 у аддзяленне МНС паступіла паведамленне аб узгаранні трактара ў вёсцы Пабеда па вуліцы Цэнтральнай Лаўжанскага сельсавета.

У выніку пажару ў трактары, які належыць прадпрыемству «Шумілінскі райаграсэрвіс», выгарала кабіна, агнём быў пашкоджаны маторны адсек.

Прычына пажару высвятляецца.

ЗГАРЭЛІ ДОМ І ЛАЗНЯ

22 снежня загарэўся жылы дом у Шуміліне па вуліцы 40 год Кастрычніка, а 23 снежня згарэла лазня ў Обалі. Адзін чалавек загінуў.

Раніцай 22 снежня а палове дзевятай гадзіны ў МЧС паступіла паведамленне аб пажары ў жылым доме ў гарпасёлку Шуміліна па вуліцы 40 год Кастрычніка. У выніку пажару загінула гаспадыня дома, 62-гадовая пенсіянерка.

Прычына пажару высвятляецца.

23 снежня апоўначы паступіла паведамленне аб пажары ў лазні па вуліцы Алены Сураўнёвай ў гарпасёлку Обаль. У выніку пажару ў лазні, якая належыць 35-гадоваму грамадзяніну, быў знішчаны дах, паталочнае перакрыцце, пашкоджаныя сцены і маёмасць.

Прычына пажару высвятляецца.

Сяржук Крупскі паводле mchs.gov.by

АБ'ЯВА

• Каб атрымліваць кожны нумар газеты «Світанак» паведаміце рэдакцыі аб гэтым–зрабіцебясплатную падпіску. Калі не жадаеце атрымліваць газету, то патэлефануйце.

• Калі прачыталі "Світанак", то калі ласка, перадайце знаёмым.

• Наша газета стала размяшчаецца на партале http://kamunikat.org, дзе зацікаўленыя грамадзяне могуць яе спампаваць са старонкі: http://kamunikat.org/svitanak.html для далейшага выкарыстання яшчэ да з'яўлення газеты на паперы.

АДЗІНЫ ПАЛІТЫК

ПОЙДЕТ ЛИ ЛУКАШЕНКО НА ПЕРЕСТРОЙКУ?

Постиндустриальная экономика требует и нового человека, провоцирует изменения в политике, и это главный вызов для нынешней белорусской системы…

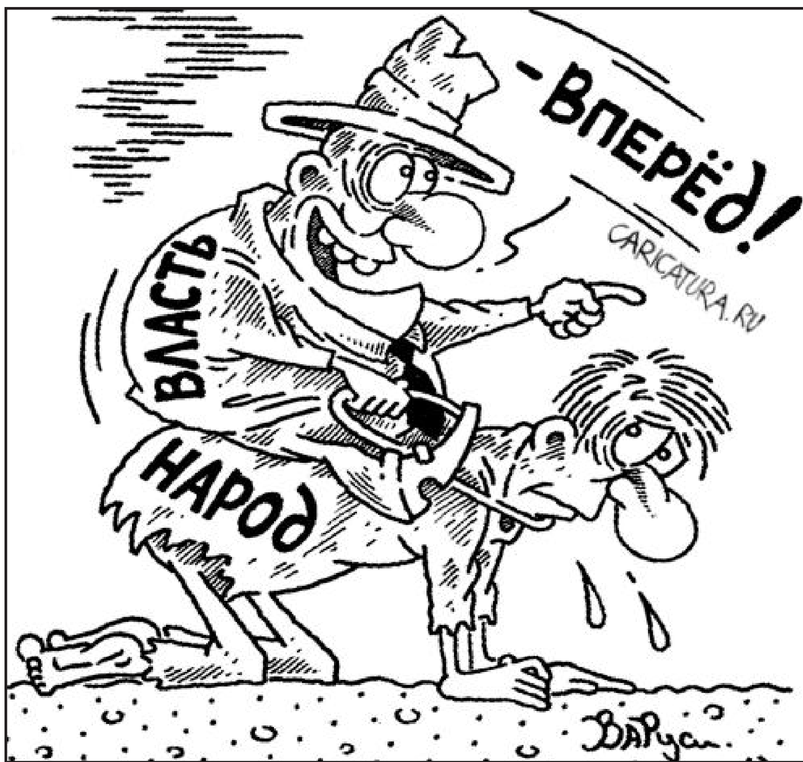

С 2018 годом Александр Лукашенко поздравил белорусов в несколько необычной для себя стилистике. Если в прежние годы президент твердил прежде всего о стабильности и достижениях белорусской модели, то на этот раз подчеркнул, что «главное отличие нашего времени — его стремительный бег. Идти шагом сегодня равносильно остановке, стоять — это отступать назад». Более того, глава государства обратился в первую очередь к молодежи: «…Дерзайте, творите! Для вас открыты все двери!.. За вами будущее страны!»

Подул ветер перемен?

Для сравнения: годом ранее, на рубеже 2017-го, молодежь в президентском обращении была лишь на третьем месте — после женщин (которых Лукашенко призвал рожать) и старшего поколения. И вообще тогда акцент был на том, что «сохранить Беларусь островком стабильности и спокойствия было непросто. Но мы это сделали».

Однако в конце прошлого года риторика официального лидера стала принципиально иной. Он раз за разом подчеркивал, что не хочет выглядеть ретроградом.

Но главное — не риторика. Лукашенко подписал ряд документов, призванных дать простор бизнесу и строительству IT-страны. Да, документы половинчатые, но предпринимательское лобби их приветствует, а уж иные бизнесмены-айтишники и вовсе до потолка прыгают.

Так что, и у нас подул ветер перемен? Способен ли бессменный белорусский президент, много лет козырявший своим консерватизмом, затеять нечто вроде перестройки а-ля Горбачев?

Постиндустриальный вызов для авторитарной системы

Перестройка у нас уже идет, но «очень интересно, по-белорусски», считает политолог Сергей Николюк. «Государственный сектор — эти 70% — как жил, так и живет, все объявленные перемены его не касаются. Но вместе с тем государство вынуждено вводить новые принципы (даже элементы английского права) для тех областей, которые не может само развивать, — это и Парк высоких технологий, и сотовая связь, и отдельные направления в финансовой сфере… Условие: только не вмешивайтесь в политику», — пояснил Николюк в комментарии для Naviny.by.

Он добавил: речь идет не только о высоких технологиях и программистах, параллельно отпускают на вольные хлеба часть «обычного» населения, особенно в регионах, где сильна безработица, — «занимайтесь ремеслом, пеките булочки и так далее (но если отравите людей — ответите)».

Мы, как и весь мир, движемся в сторону постиндустриальной экономики, однако ей требуется человек иного типа, с иными ценностями — человек, ориентированный на саморазвитие. Опыт Южной Кореи, Тайваня и ряда других стран показывает, что с переходом от индустриального общества к постиндустриальному возникает и потребность перехода от авторитаризма к демократии. И в этом кроется главный вызов для Лукашенко, считает Николюк…

Заложники «элегантных побед»

У Лукашенко к Михаилу Горбачеву сложное отношение. С одной стороны, белорусский президент козырял тем, что в бытность прогрессивным директором совхоза попал, мол, в фавор к генсеку ЦК КПСС и даже привлекался к разработке реформ.

С другой стороны, Лукашенко не раз заочно корил Горбачева за мягкотелость и развал страны. Из этих тирад следовало, что уж он, Лукашенко, такой мягкотелости не допустит.

И действительно, пока перемены в его исполнении выглядят намного осторожнее, чем в исполнении последнего советского генсека. Тот ведь с самого начала не только призвал к ускорению в экономике, но и объявил политику гласности, дал волю прессе. А затем пошел на гибридные (с использованием административного ресурса, но и с сильным элементом конкуренции) выборы на Съезд народных депутатов СССР.

В Беларуси медиасфера остается под жестким контролем, журналистов «Белсата» перманентно штрафуют, в декабре был заблокирован сайт «Белорусский партизан», келейно готовится новая редакция закона о СМИ, которая, как предполагается, сильнее зажмет интернет, соцсети.

Выборы в местные советы проходят вяло, скучно, по старым правилам. Лукашенко пока не пошел даже на косметические изменения избирательного законодательства, проект которых был разработан группой своих же людей во главе с председателем Центризбиркома Лидией Ермошиной…

Беларусь останется подмороженной

Лукашенко тоже опасается майданов, и прошлогодние «дармоедские» протесты эту опаску лишь усилили. В условиях исчерпанности «белорусской модели» невозможно обеспечить приличный рост доходов электората (кажется, до пресловутой тысячи рублей среднего заработка в прошлом году так и не дотянули). Более того, приходится урезать блага социального государства — поднимать коммуналку, стоимость проезда в транспорте, брать с населения все больше денег за медицину и образование.

В итоге пропагандистские мифы рассыпались, имидж «государства для народа» и его лидера потускнел. После разгрома НИСЭПИ в 2016 году мы уже не узнаём каждый квартал электоральный рейтинг президента. Но можно предположить, что закрытые опросы на этот счет его не радуют.

Во всяком случае, поздравляя электорат с 2018 годом, Лукашенко выглядел мрачно.

В общем, параллели с горбачевской перестройкой, частью которой было раскрепощение СМИ, общественной активности, пока не катят.

Вспомним: Горбачев пошел на отмену статьи конституции о руководящей роли КПСС (это как у нас отказаться от указов и декретов президента), а затем нашел в себе силы под занавес 1991 года отказаться от власти, чтобы не проливать кровь. Лукашенко заявлял, что готов защищать свою власть, «если надо — с оружием в руках, если надо — один».

Конечно, он тоже не хочет крови. А потому постарается держать страну в подмороженном состоянии. Так что на политические реформы надеяться не стоит. Да и в экономике преобразования будут половинчатыми, потому что боязно трогать старый базис.

Другое дело, что постиндустриальное общество — это действительно беспрецедентный вызов той системе, которую сконструировал первый белорусский президент с его аграрно-индустриальным мировоззрением советского типа (пятилетки, вал, селекторные совещания и пр.). И уже в нынешнем году мы, возможно, увидим характерные коллизии.

(скарочана)

Александр Класковский
«Белапан»

МЯСЦОВАЯ КАМПАНІЯ

ВЫБАРЫ ЯК СРОДАК ДАСЯГНЕНЬНЯ ДУШЭЎНАГА КАМФОРТУ

Сэнс выбараў, паводле Ярмошынай, — гэта забесьпячэньне псыхалягічнага камфорту выбарчых камісій. Легітымнасьць выбарчага працэсу — на другім пляне.

Пра тое, што ў краіне праходзіць выбарчая кампанія, ведаюць толькі моцна ангажаваныя ў палітыку людзі. Паводле старшыні Цэнтральнай выбарчай камісіі Лідзіі Ярмошынай, толькі прыабраньні дэпутатаў Менскага гарадзкога і Магілёўскага абласнога саветаў у кожнай выбарчай акрузе будзе альтэрнатыва. У іншых абласьцях пры выбары абласных саветаў шмат безальтэрнатыўных акругаў. У Гарадзенскай вобласьці такіх больш за палову. А ў саветах ніжэйшага роўню, казала Лідзія Ярмошына, у гэтым сэнсе справы яшчэ горшыя.

Усё менш кандыдатаў вылучае апазыцыя. Напрыклад, паводле падлікаў нашага журналіста Ўладзімера Глода, партыя «Справядлівы сьвет» сёлета вылучыла 72 кандыдаты, у той час як на мінулых мясцовых выбарах у 2014 годзе — 119. Адпаведна, АГП — 78 і 110, Партыя БНФ — 15 і 35 чалавек.

Улады так доўга змагаліся з выбарамі, што нарэшце дасягнулі мэты. Мясцовыя выбары не цікавыя ні ўладзе, ні апазыцыі, ні грамадзтву. Але ўлады загадзя падрыхтаваліся да такога фіналу, яшчэ раней унёсшы зьмены ў выбарчае заканадаўства.

Ня ўсе, мусіць, ведаюць, што з 2013 году дзейнічае норма, паводле якой мясцовыя выбары праходзяць па мажарытарнай сыстэме аднослай большасьці. Гэта значыць, толькі ў адзін тур — другі тур не прадугледжаны. Прычым парогу яўкі няма. Колькі б выбарцаў ні прыйшло на выбарчыя ўчасткі — лічыцца, што выбары адбыліся.

Ажыцьцявілася мара палітычнага кіраўніцтва: выбары можна праводзіць і бяз выбаршчыкаў

Цяпер ня трэба нацягваць яўку, гнаць людзей на датэрміновае галасаваньне, хадзіць па кватэрах са скрынямі. Ажыцьцявілася мара палітычнага кіраўніцтва: выбары можна праводзіць і бяз выбаршчыкаў, дакладней — зь іх мінімальнай колькасьцю. То бок калі з 1000 выбаршчыкаў у акрузе на ўчастку прыйдзе 10 чалавек, зь іх 3 прагаласуе за кандыдата А, а астатнія кандыдаты атрымаюць па 2 галасы, то пераможцам будзе абвешчаны А. Ад выбарчых камісій ня трэба вялікіх намаганьняў, каб атрымаць патрэбны вынік, іх работа моцна спрашчаецца.

Па звыклым сцэнары прайшло фармаваньне выбарчых камісій. Толькі адзінкі апазыцыянэраў трапілі ў іх. Прычым Лідзія Ярмошына вылучыла наконт гэтага дзіўную аргумэнтацыю. Здавалася б, беларускія выбары ўжо нічым ня могуць зьдзівіць. Аднак не. У інтэрвію часопісу Адміністрацыі прэзыдэнта «Беларуская думка» старшыня Цэнтравыбаркаму патлумачыла згаданую праблему так:

«Што тычыцца неўключэньня ў склады камісій прадстаўнікоў апазыцыі... Пры фармаваньні выбарчых камісій ацэньваецца ў першую чаргу здольнасьць прэтэндэнта працаваць у калектыве. Бо выбарчая камісія — калектыў, дзе выпінаньне сваёй палітычнай пазыцыі шкодзіць агульнай справе. Думаю, менавіта гэтая акалічнасьць улічвалася пры ўключэньні прадстаўнікоў апазыцыйных структур у выбарчыя камісіі».

Як мне падаецца, тут усё пастаўлена з ног на галаву. Дзеля чаго праводзяцца выбары? Ва ўсіх краінах сьвету — дзеля таго, каб забясьпечыць легітымнасьць уладаў. Самі выбаркамы — гэта сродак дасягненьня гэтай мэты. Прысутнасьць апазыцыі ў выбарчых камісіях — дадатковы фактар легітымізацыі.

А ў Беларусі ўсё наадварот. Сэнс выбараў, паводле Ярмошынай, — гэта забесьпячэньне псыхалягічнага камфорту выбарчых камісій. Легітымнасьць выбарчага працэсу — на другім пляне. Сродак пераўтвараецца ў самамэту. Дзеля таго, каб выбарчым камісіям было камфортна, ахвяруюць легітымнасьцю і самімі выбарамі, і створаных у выніку іх органаў улады — мясцовых саветаў.

Калі кіравацца такой лёгікай, то можна ісьці далей. Трэба правесьці выбары дзеля таго, каб забясьпечыць душэўны камфорт самой Лідзіі Міхайлаўны. Што для гэтага трэба рабіць? Каб апазыцыя сядзела ў бульбе і не высоўвалася? Ці каб не крытыкавала старшыню Цэнтравыбаркаму? У любым выпадку гэта новае слова ў беларускіх выбарчых тэхналёгіях.

Валер Карбалевіч
"Радыё Свабода"

ТАКАЯ ПРАПАГАНДА

«З 1991 ГОДА НАША КРАІНА АКУПАВАНАЯ»

У інтэрнэт трапіла шакуючае ВІДЭА семінара для беларускіх ідэолагаў. Лектар расказвае пра масонаў і пра тое, што здарaецца з дзяўчатамі, якія агаляюць жывот. А таксама адпраўляе на сайт пра «глабальны надыўдзейскі прэдыктар».

Увагу «Нашай Нівы» прыцягнуў выкладчык Інстытута бізнэсу Беларускага дзяржаўнага ўніверсітэта Андрэй Іваноў — улетку ён атрымаў ухвальную грамату ад «міністра моладзі ДНР».

Калі мы шчыльней зацікавіліся гэтым чалавекам, то выявілі, што ў БДУ ён не працуе ад верасня 2017 года: па словах жонкі, перайшоў на работу ў дзяржаўнае таварыства «Веды», якое мае задачай «удзел у ідэалагічнай рабоце дзяржаўных органаў».

З самім Івановым мы звязацца не змаглі, але ягоная жонка сказала, што муж цяпер чытае лекцыі па ідэалогіі для работнікаў райвыканкамаў і аблвыканкамаў.

Што за лекцыі можа чытаць беларускім чыноўнікам аматар «ДНР»? Пабачыць тыповы ўзор такой лекцыі для гарадскіх ідэалагічных работнікаў прадпрыемстваў, установаў адукацыі і сілавых органаў можна на Ютубе. Справа адбывалася ў Нясвіжы ў 2015 годзе, але, мяркуючы па запісах Іванова ў сацыяльных сетках, яго погляды з таго часу не змяніліся.

Пачынаецца семінар для ідэолагаў з заявы, што сёння Беларусь жыве ва ўмовах вайны, «якая яшчэ больш выродлівая, чым тая, калі фашысты палілі вёскі». Дык хто ж з кім вaюе? Спікер спачатку сыпле безасабовымі дзеясловамі накшталт «генацыд ажыццяўляецца», «кантроль праводзіцца», але ўрэшце зрывае маскі, называючы ворагаў — гэта ЗША, Брытанія, іншыя краіны Еўропы. У пацвярджэнне Іваноў перакладае надпіс на даляравай купюры з латыні: «Сусветны парадак назаўсёды». «Яны спрабуюць утрымаць гэты парадак, але не могуць! Не ведаюць, што рабіць: Ісламскую дзяржаву стварылі, наркатрафік з Афганістана пусцілі праз нашую тэрыторыю, у Еўропе пастановачныя тэракты, на Данбасе вайнузапусцілі.Аленеатрымліваецца», — адзначае ён.

"Мы заўсёды былі разам — вялікая краіна, потым нас падзялілі і спрабуюць даказаць, што кожны сам за сябе. Нас так перадзяўбуць, як арэшкі. Таму сёння пытанне вельмі сур'ёзнае: дзе мы бачым сваю будучыню? Яе мы мусім бачыць у гістарычным мінулым», — вучыць Іваноў ідэолагаў…

Правобраз ідэальнага грамадства і эканомікі, паводле Іванова, быў пабудаваны пры Сталіне. Гэтым яго веданне эканомікі не абмяжоўваецца — ён дэманструе яго ідэолагам на ўзоры з роварамі. «Давайце ўявім сітуацыю, — кажа ён. — У Нясвіжы стаіць камбінат, які не можа выпусціць тую колькасць ровараў, якая патрэбна вам і вашым гасцям — ну не атрымліваецца! Не хапае магутнасці! Што будзем рабіць? А давайце надрукуем беларускіх рублёў — я вам прапаную — на іх купім цэмент у нас жа, у Касцюковічах! У нас ёсць рабочыя рукі, ёсць зямля пад Нясвіжам. І пабудуем новае прадпрыемства! На свае ж, надрукаваныя грошы! І выпусцім больш ровараў! Што з цаной адбудзецца? Яна ўпадзе, правільна! А нам эканамісты са ступенямі кажуць: „Нельга грошы друкаваць, толькі ў доўг браць можна". А гэта залежнасць краіны ад знешняга эмісійнага цэнтра, гэта каланіялізм! Навошта мы гэта робім? Калі гэтыя ісціны ведаюць мае школьнікі, мае студэнты нават! Чаму мы сёння не ўкладваем свае ўласныя рублі, ні ад каго не залежачы?»…

Часам Іваноў перарывае сваё выкрыццё сусветнай змовы для інфармавання пра іншыя важныя тэмы. Ад яго ідэолагі даведаліся, што дзяўчыне нельга агаляць жывот — «народзяцца выродкі». «Каб аднавіць свой біяпалярны энергаабмен пасля келіха віна, трэба інтэлектуальна працаваць тры гады», — тлумачыць Іваноў. «Японскія тэхналогіі спісаныя з савецкіх часопісаў для моладзі», — працягвае ён. «Якія, нафіг, у Еўропе каштоўнасці? Там пустэча», — задаецца рытарычным пытаннем лектар і падсумоўвае, што «з 1991 года краіна акупаваная ... Яны чакаюць, калі можна будзе нанесці вырашальны ўдар».

Паўтарагадзінная прамова лектара насычаная псеўдагістарычнымі байкамі, антынавуковымі сцверджаннямі і месцамі мяжуе з экстрэмізмам.

Іваноў папярэджвае, што прысутныя мужчыны павінны быць гатовыя надзець камуфляж і ўзяць у рукі аўтаматы. Не абыходзіцца без згадак пра сіянізм і «Святую Русь», сакральнае значэнне рускай мовы ў пабудове рускай цывілізацыі. «Вы павінны чытаць гэтыя лекцыі кожны дзень! На тых прадпрыемствах, якія вам даступны, ва ўсіх сацыяльных сетках. Жонка мужу хай чытае», — звяртаецца ён да ідэолагаў і абяцае падказаць «сайты з кніжкамі, дзе можна пачытаць больш падрабязна».

Асабліва іранічна выглядаюць высновы з вуснаў гэтага лектара: «Чалавек знешне застаецца такім жа, але інфармацыйны стан мяняецца. Наглядзеўся ўсялякіх карцінак, яму сказалі, што там — вораг, і ён пачынае верыць. Так мяняецца лінія паводзін цэлага народа. А калі гадуецца цэлае пакаленне ва ўмовах нянавісці, то яшчэ пакаленне трэба, каб гэта змяніць. І вы ўяўляеце, на якім узроўні цяпер праблемы ў нашых еўрапейскіх суседзяў? Колькі ім пакаленняў трэба?».

Пасля фінальнага слова і апошняй рэкламы становіцца ясна, чым натхняецца Іваноў — ён актыўна піярыць расійскі рух «КОБ» і беларускага "навукоўца" Нікіценку. Нікіценка фігураваў у нашым рэпартажы пра чарнасоценскую канферэнцыю ў Мінску. Але што такое «КОБ», які раіць ідэолагам Іваноў? «КОБ» перакладаецца як «Канцэпцыя грамадскай бяспекі». Прыхільнікі гэтай тэорыі вераць у існаванне «глабальнага надыўдзейскага прэдыктара», створанага 3500 год таму 22 старажытнаегіпецкімі «жрацамі-іерафантамі», які кіруе, у тым ліку, і «Сусветным масонскім урадам».

Адметна, што шэраг кніг «КОБа» прызнаныя ў Расіі экстрэмісцкімі. На сайце, які Іваноў раіць пачытаць ідэолагам, можна знасці кнігі з назвамі "Яўрэйскі фашызм", «Старажытнаегіпецкія карані сусветных бедаў», «Майстар і Маргарыта: гімн дэманізму».

Сваю датычнасць да руху «КОБ» Іваноў не хавае і ўсяляк згадвае пра сяброўства ў гэтай секце ў сваіх сацыяльных сетках.

(скарочана)

Арцём Гарбацэвіч
"Наша Ніва"

СПРАВЫ ЦАРКВЫ

ЗА ЧТО ЦЕРКОВЬ ОТКАЗАЛАСЬ ОТПЕТЬ ГОДОВАЛОГО МАЛЬЧИКА

31 декабря 2017 года в городе Запорожье 39-летний мужчина упал прямо на годовалого мальчика, которого папа провозил в коляске под окном многоэтажки. Самоубийца погиб, мальчик тоже... Этот случай остался бы рядовой трагедией, если бы не последовавшие события.

Когда спустя несколько дней обезумевшие от горя родители повезли хоронить малыша, священник Евгений Молчанов, принадлежащий к УПЦ Московского патриархата, отказался отпеть младенца. «Ребенок — некрещеный, а церковь — незаконная», — объяснил ошеломленным родителям священнослужитель религии добра, прощения и любви.

Начальник священника — Лука, митрополит Запорожский и Мелитопольский, одобрил поведение своего подчиненного.

«Если бы он нарушил канон, он бы понес ответственность перед Богом», — заявил Лука.

А немного погодя, разъяснил: «Господь за такие поступки наказывает до седьмого колена».

Между тем далеко не все на Украине одобряют безмятежную уверенность митрополита Луки и его подчиненных в том, что Господу было угодно смачно харкнуть в душу родителям погибшего младенца и напомнить им — в этот самый страшный в их жизни момент, — что их дитятко отправится в ад, ибо не было крещено в единственном месте, которое обладает утвержденной самим Господом монополией на выписывание пропусков в рай.

По всей Украине началась акция: люди несут к церквям, подчиняющимся Московскому патриархату, детские игрушки со словами: «Дитя не виновато». Начались уже и стычки: в воскресенье люди в масках профессионально избили двух волонтеров, принесших такую куклу к запорожскому храму Петра и Февронии.

Если следовать логике митрополита Луки, эти громилы были, вероятно, ангелы Божии, специально посланные с небес, чтобы покарать безумцев, выступающих против Московского патриархата, а маски они надели, чтобы сияние их лиц не ослепило прохожих.

То, что случилось, на самом деле рано или поздно должно было случиться. «У меня двое детей, и один крещен в Московском патриархате, а другой — в Киевском. Когда я прихожу в храм и подаю записочку „за здравие", меня всегда спрашивают, в каком приходе крещены дети. За того, что крещен в Киевском, служить отказываются», — объяснила мне киевская приятельница.

Московский патриархат на Украине постоянно напоминает urbi et orbi, что он единственный правообладатель на мирное учение Господа нашего Иисуса Христа, велевшего любить своих врагов и бдительно разоблачать еретиков.

В Почаевской лавре Тернопольской области прямо на дверях Лавры висит наглядный тому пример: картина под названием «Древо Христианской Церкви» с отсеченными и извергнутыми из нее еретическими ветвями, включая католиков, лютеран, адвентистов седьмого дня и, разумеется, преданный анафеме Киевский патриархат. Всем этим срамоимцам доступ на территорию Лавры мира, прощения и любви, видимо, запрещен.

К еретикам относятся, видимо, даже добровольцы АТО. Многие «московские» священники отказываются их отпевать, мотивируя это тем, что те участвовали в «братоубийственной войне». Это замечательное миролюбие выглядело бы куда более искренним, если бы в Донецкой Святогорской лавре еще в самом начале АТО не накрыли целую банду с оружием и если бы не под эгидой Московского патриархата перед самой «братоубийственной войной» по Украине путешествовали бы «Дары волхвов», начальником охраны при которых состоял никто иной, как Игорь Гиркин, он же Стрелков.

Кстати, никто не слышал, чтобы священники московского подчинения отказались отпевать участников «братоубийственной войны» с другой стороны. Использование церкви в политических целях старо, как само христианство. Как и компартия, церковь всегда колебалась вместе с линией властей предержащих.

С самого своего появления эта религия мира, добра и любви обладала исключительной способностью делиться на фракции, каждая из которых кляла другие, называя их еретиками. И далеко не всегда причиной ссоры с еретиками становились чисто теоретические разногласия. Порой наоборот — шкурные интересы и личные распри становились причиной теологических расхождений. Христианам было предписано любить врагов, но им же было предписано проклинать еретиков, и поэтому все внутренние враги мылом или катанием объявлялись еретиками.

Но одно дело в истории, другое дело — сейчас. И тут как бы не нарваться. Российское телевидение рассказало о мальчике, которого «укры» якобы распяли на доске объявлений. Что оказалось ложью. А церковь Московского патриархата отказалась отпеть годовалого мальчика. И это правда.

Юлия Латынина

Заснавальнік: Салодкі Сяргей Аляксандравіч
Рэдактар: Шчамлёў Аляксандр Міхайлавіч

Адрас рэдакцыі: 211262, Шумілінскі раён, п/а Амбросавічы.
Тэл. 3-73-74, маб. +375299870742.
Газета выдаецца з верасня 2000 г.

Падпісана да друку 16.01.2018 у 17.30
Наклад: 290 асобнікаў.
Выдаецца адзін-два разы на месяц на беларускай і расійскай мовах.

Рэдакцыя можа друкаваць артыкулы дзеля палемікі, не падзяляючы пазіцыі аўтараў.
Друкуецца пры дапамозе аднадумцаў.
Распаўсюджваецца бясплатна дабраахвотнікамі.